

Warszawa, 21.05.2004 r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Prof. dr Andrzej ZOLL

RPO-474765-III/04/LN

00-090 Warszawa
Al. Solidarności 77

Tel. centr. 551 77 00
Fax 827 64 53

Pan
Krzysztof Pater
Minister Polityki Społecznej

Przepisy ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. Nr 228, poz. 2255 ze zm.) oraz ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. Nr 64, poz. 593 ze zm.) oparte są na zasadzie, zgodnie z którą prawo do zasiłku rodzinnego i dodatków do zasiłku rodzinnego oraz świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej uzależnione jest w zasadzie od dochodu przypadającego na osobę w rodzinie.

Zgodnie z przepisami ustawy o świadczeniach rodzinnych ustalenie prawa do świadczeń rodzinnych wymaga dołączenia do wniosku zaświadczenia o dochodzie podlegającym opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych, wydanego przez właściwy urząd skarbowy oraz zaświadczeń lub oświadczeń dokumentujących wysokość innych dochodów. Dotyczy to także osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą. Jednak w przypadku osób prowadzących działalność opodatkowaną na zasadach określonych w przepisach o zryczałtowanym podatku dochodowym jest to dochód deklarowany. Dochód deklarowany w oświadczeniu nie może być przy tym niższy od kwoty odpowiadającej sześciokrotności sumy należnego zryczałtowanego podatku dochodowego i składki na ubezpieczenie zdrowotne, pomniejszonego o należny zryczałtowany podatek dochodowy i należne składki na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenia zdrowotne (art. 5 ust. 10 tej ustawy).

Również na gruncie przepisów ustawy o pomocy społecznej prawo do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej, w tym także osobom prowadzącym pozarolniczą działalność gospodarczą, ustala się na podstawie zaświadczenia wydanego przez właściwy urząd skarbowy. W przypadku prowadzenia działalności

opodatkowanej na zasadach określonych w przepisach o podatku dochodowym od osób fizycznych wysokość tego dochodu ustala się także na podstawie zaświadczenia wydanego przez właściwy urząd skarbowy zawierającego informację o formie opodatkowania oraz na podstawie dowodu opłacania składek w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych. Jednak za dochód takich osób przyjmuje się zadeklarowaną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, a jeżeli z tytułu prowadzenia tej działalności nie istnieje obowiązek ubezpieczenia społecznego, przyjmuje się kwotę 60 % przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia z poprzedniego kwartału (art. 8 ust. 5 pkt 2 ustawy o pomocy społecznej). Kwota ta stanowi najniższą podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą (art. 18 ust. 8 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.)).

Wynikające z ustawy o świadczeniach rodzinnych i ustawy o pomocy społecznej prawo do wsparcia świadczeniami pieniężnymi uzależnione zostało od sytuacji materialnej rodziny. Jeśli faktyczny dochód rodziny nie przekracza określonych przepisami tych ustaw progów dochodowych, to wówczas takim rodzinom udzielane jest wsparcie m.in. w formie świadczeń pieniężnych. Sposób ustalania dochodu osób prowadzących działalność opodatkowaną na zasadach określonych w przepisach o zryczałtowanym podatku dochodowym oderwany jest od kryterium faktycznej sytuacji materialnej rodziny. Wobec tej grupy osób ustawodawca wprowadził zasadę deklarowania dochodu, który dodatkowo nie może być niższy od minimalnego dochodu, określonego w przepisach ustawy o świadczeniach rodzinnych i ustawy o pomocy społecznej. Prowadzi to zróżnicowania klasy podmiotów, którym ze względu na posiadanie istotnych cech wspólnych (poziom dochodu na osobę w rodzinie), powinna przysługiwać określona forma pomocy socjalnej. W skrajnych przypadkach może to prowadzić do pozbawienia osób biednych należnego im wsparcia tylko z tego powodu, że źródłem ich dochodów jest prowadzenie działalności podlegającej opodatkowaniu na podstawie przepisów o zryczałtowanym podatku dochodowym.

W mojej ocenie taki sposób wyznaczania dochodu wobec osób rozliczających się z podatku na podstawie ustawy z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (Dz.U. Nr 144, poz. 930 ze zm.) nie pozostaje w bezpośrednim związku z celem i zasadniczą treścią przepisów ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz ustawy o pomocy społecznej i prowadzi do naruszenia konstytucyjnych zasad równości i

sprawiedliwości społecznej oraz pozostaje w sprzeczności z art. 71 ust. 1 Konstytucji RP.

Przy okazji rozpatrywania moich wniosków dotyczących zbadania zgodności z Konstytucją sposobu ustalania dochodu osób prowadzących działalność gospodarczą przy ustalaniu prawa do dodatków mieszkaniowych oraz zasiłków rodzinnych i świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej Trybunał Konstytucyjny konsekwentnie prezentował stanowisko, że pomoc socjalna udzielana ze strony władz publicznych rodzinom, znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej musi mieć szczególny charakter, a przyjęta konstrukcja ustalania dochodu nie może prowadzić do pozbawienia osób biednych prawa do należnego wsparcia tylko z tego powodu, że źródłem ich dochodów jest działalność zarobkowa uniemożliwiająca zweryfikowanie rzeczywistych dochodów (por. wyrok z 18 stycznia 2000 r., K. 17/99, OTK ZU Nr 1/2000, poz. 4, wyrok z 15 października 2001 r., K. 12/01, OTK ZU Nr 7/2001, poz. 213).

W związku z powyższym uważam za konieczne dokonanie odpowiednich zmian zakwestionowanych przepisów ustawy o świadczeniach rodzinnych i ustawy o pomocy społecznej.

Działając na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147) uprzejmie proszę Pana Ministra o podjęcie inicjatywy ustawodawczej w tym zakresie.

/-/